

AZ ÉN SZOMSZÉDOM.

Elbeszélés.

FOGARASI-TÓL.

(Vége)

A' Bagolyfalvai birtokos urak, kiknek orrok alá Darázs Pál, habár nem is a' szó grammatikai értelmében, de csak ugyan fittyet hányt, nem szivelheték tovább illy sértetésüket, 's a' felindulás hevében születek egy vádiromány, mint lángeszi termékekben szokás, minden helyesírási szabályokra ügyelet nélkül, D. Pál ellen. Vádaskodni könnyü mesterség, ezt a' rágalmazók, árulkodók, kémekek, udvari csapodárok 'stb. fekete serege könnyü nélkül tudja. Lásd itt is az embert, egymás' kárán örvendve, egymás' örömen irigyen mérgeződve, mint kísértő alaku rosz lelket, a' legszebb almban is férget keresni. Egy ásitás álomszesszel; 's meglátja egy kémlepké, 's te gonoszt gondolónak lesz feladva. A' nyomozobiztosság kiszáll 's igazságfürkészlet helyett sokszor igazság-tévesztő szövevénybe pókhálózza a' legtisztább dolgot. Szolgabírónk ellen is nyomozának, jót rosszat, igazat igaztalanat, 's a' jogbitorlati tettek nagyobb súlyal bírván az erényeseknél, lenyomák az itélet' mérlegét, — 's Pálunk mint koszorúvesztett hős, visszavonult a' magányélet esigahajába.

Ha Darázs Pál olvasást szerető 's szépliteraturai világunk legujabb termékeivel ismeretes legyen, azt mondanók: hogy Fay Elkéséséi' olvasására lobbant fel benne a' nőszvágý; de illy rágalomra a' legnagyobb poetai gunyszesz sem adhat szabadalmat; — azért is őszintén kell megvallanunk, hogy egy a' faluból messze vereslő cserepes ház volt az, mi csuda ingerrel hata hősünk' érzékeire, 's ő az abban lakó alig tizennégy éves czeverebe úgy belé szerete, hogy szinte meghalt — a' veres cserepes házért. Három tizedet jóval meghaladt ifju legény, milly bájjal érdekelhet egy bim-bajából most hasadó lyánka szívet: csak a' szerelem' dugárus kereskedésében járatlan nem tudhatja. Ha nem vonz is a' kül testalkat, ránczos homlok, ősz szálakat fitogató haj, 's ezzel legnagyobb ellentétben a' bajusztalan száj és szőrpihés áll: de vonzhatnak mégis a' rózsaszín atlasz ruha legujdonabb csicsomáival, 's több más gyermekhódító csecsebecsék, sűrű látogatások' idején ajándékban ho-

zottak. Ajándék fontos szerepet játszik a' csábítás' országában és nálunk, hol az ujság 's egyéb hír-, divat-, mulattató-, és untatólap kiadók is ajándékpótléket ígérnek, csak hogy több előfizetőt kaphassanak. Ajándékkal a' pokol' ajtonállóját is megvesztegetheted, 's kényelmesb páholyt kaphatsz Don Juan előadásakor. Ajándék, legyen bármelly silány, teszem: egy fülvájó, fésling szalag, üvegkorálgöngy 'stb. képes lehet az óhajtott pásztoróra' kéjgyönyöreit elővarázslani. . . 'S Pálunk, ajándékkal vásárolt kedvesen-fogadtatás által boldognak hívén magát, sebbel lobból házassulásra lón eltökélt. Gondolta 's tette. Egy levél a' rokon papot meghívá a' szertartás' megtételére; azonban a' galamb még nem vala köröm köz. Mentünk. — Útunkban a' már előre áldomásból jól felhörpöntött kocsis „hi szarvas“ szakadatlan kiáltása közben majd kiveré szemünket pattogó ostorával. Szhja! lakadalmi úton végén csattan az ostor.

Meglett a' mátkaság, pro forma. A' gyűrűváltástól iszonyodó leánya a' gyümölcsös kertbe szaladt ki, 's sirt, zokogott a' régi szokáskint. Anyó a' macska lábára lépett, 's ez felhasító nyávogással felelt. Az asztalterítő szolgálólány mai sok dolga miatt nem ért rá haja' simítására, 's úgy néze ki, mint forgószéltől összeborzasztott szenaboglya. Papunk, a' parterre urfiai módja szerint fel 's alá járkálva nyugodt érdektelenséggel néze e' házi játékfolyást, mitsem bánva: vig vagy szomorú kimenetü leend e a' darab? Vőlegénységre vágyó Darázsunk, mint olykor a' drámahős, felejté hogy övé a' fő szerep, 's immel ámmal dadogá elő ide jövede' czélját; — és a' lakadalom bizonytalan időre — — végkép elhalasztaték.

A' mi halad, marad, de nincs azért még elveszve, úgy mondják az okosok; azonban sok okos csinál oktalanságot, 's addig halogatja dolgát, míg hosszas halogatásának vége lesz — semmi; pedig a' csudák kora mesés régiség fertőjébe fült, 's ma már semmiből bajosan válik valami. „Hm!“ mondá Pál, „szerettem volna hités mátkaságra lépni.“ — De édes Pál ur, sok szerettem volna enyészik el mint szappanhólyag ez élet bábszíven, 's sok előre rikoltott hopp koppanik le semmisedés porába. — Túrj és várj, félj és remélj, meglesz ha lesz, 's ha nem: edzd meg szívedet a' békén szenvedésre;

(22)

mert hasztalan sohajtasz ah-t és oh-t, jajt és bajt, hasztalan nyögöd bűd panaszait; zokhangjaid halhatlan hangzandnak el, mint kiáltószó a' pusztában, 's mint gyermeknyöszörgés a' tánczvizigalon örömjajában. —

EGY IRÓ ÉLETRAJZA.

ÖNMAGÁTUL.

(Folytatás.)

Hamburgban kifogytam minden pénzből, azonkívül igen szörnyű veszedelmes betegségbe estem, helyzetem rettenetes vala. Ispotályba hurczoltak el az utcáról, mert minden gyámoly és segély nélkül az utcán fetrengtem 's kinlódtam. Három hónap mulva elhagyhattam az ispotályt. Szűken járt ott ki az élelem; de mégis jó szívvel ben maradtam volna, mert ott csak bizonyos kenyerem vala, de kényszerítetem kijöni. Koldulni nem mertem többé, hanem szerencsémre egy targonczás ember szólta meg a' mint az utcán ácsorogtam, hogy segítek neki némely ládákat 's egyéb holmit bizonyos helyre szállítani. Én elfogadám az ajánlatot, 's munkánk végeztével néhány garast nyomott markomba. Ekkor én is arra a' gondolatra jöttem, hogy ha egy targoncztát vehetnék így keresném kenyeremet, míg az isten jobb sorsra jutni segítene. Egy embertől kértem annyi pénzt kölcsön, mennyin egy targoncztát vehettem volna, de biz ő nem adott; zsidó vagy kereskedő lehetett. — Az ispotályban igen is kigyógyítottak 's rettenetesen éheztem mindig. 'S midőn egyszer, sohasem feledem el, délután valamelyik utca szöglethez támaszkodva már a' halált vártam, egy ember szólit meg, hogy menjek vele; csak igen lassan vanczoróghattam utána; a' kívánt helyre érvén könyveket raktunk kocsira, hajón érkeztek azok Angliából. Az ember kinek segitettem könyvárus volt, Lipschébe vitt könyveket. Én diákul kezdettem hozzá beszélni, de ő nem tudott; egyébiránt nem tudom mi tetszett meg neki bennem, talán hogy diákul tudtam, 's kérdezi nem volna e kedvem vele Lipschébe menni, nekem ott hasznomat tudná venni, ugymond.

Természetesen kaptam az alkalmatosságon, mert mindig vágyakodtam olly emberekkel szorosabb viszonyba jöhetni, kik könyvekkel bajlódnak; már ifju koromban kitetszett, hogy én valami ol-

lyasra születtem. Ha egy könyvkötőt láttam, vagy éppen könyvárust, mennyire irigyeltem sorsát, hogy olly sok új könyvet olvashat. Jól mondja a' magyar, teremni kell egyre vagy másra mint a' suba-gallér; persze en mindenfélén mentem keresztül, de végre mégis csak kitetszett, hogy könyvirónak születtem. Lipschében soká tartózkodtam, előszer inas voltam, könyveket raktam ki a' ládákbul, könyvkötőkhez elvittem, majd meg elküldendőkét pakoltam be, a' magazinumokbul kihordtam, ki kerestem, rendbe szedtem 'stb. szóval egészen elememben éltem. Később a' könyves boltban leghénykedtem, árultam, a' vevőknek egyiket vagy másikat dicsértem, ajánlottam, néha olvasgattam is, szóval egészen belejöttem a' könyvekkeli manipulatióba. Ez principalisomnak tetszett. Nagyobbaeska dolgot biz rám, miket én pontosan teljesitettem, ugy hogy egész bizodalmat megnyertem. Ezek még csak készületek valának egy szebb jövődöre.

Három évig 's néhány hónapig voltam már nála, midőn egyszer tudós ebédet ad. Éppen husvéti vásár volt akkor, tehát sok tudós tartozkodék Lipschében, kinek nagyobb része hivatalos volt az ebédre. A' kinek munkája legtöbb kiadást ért, legelől vala ültetve, 's úgy következtek sorra hirük vagy érdemük szerint. Engem mint külföldi tudóst mutatott be nekik principalisom 's az asztalnak mintegy közép tájára ültetett, azt adván jó eleve utasításul, hogy csak diákul beszéljek velök, 's igen nagy respectussal lesznek irántam. Neki igaza volt.

Elmulván a' nevezetes ebéd, melly mintha az én íróvá leendésemi lakoma vagy felszabadulásom lett volna, másnap egy könyvet ad kezembe principalisom azt nyilatkoztatva ki, hogy irjak róla egy recensiót a' literaturai journalokaa igtatandót. Nem értek hozzá mondám neki szerényen, de ő útba igazított. Egy néhány journalt adott kezembe, megjegyezve különösebben némely füzeteket, ezek szerint — ugymond — igen könnyü leszen akár-milly recensiót irni; a' formularekbul azt válaszszam, melly leginkább megegyez tárgyával. Egyebet nem szolt, csak a' czimlap legaljára mutatott, mi által azt akará jelenteni, hogy a' munka az ő tulajdona. Nekem ez elég intésül szolgált. Egy ideig bámultam a' nagy könyvét, mellyet nem ér-

tettem 's a' mellyrül mégis bírálatot kellendétt ír-
nem, végre principálisomnak jelenteni akarám,
hogy nem értem a' könyvet, következőleg nem ír-
hatok róla, de egy régibb tudós éppen betoppán
hozzám, 's aggodalmomat eloszlatá mondván, hogy
nem szükséges elmulhatlanul a' könyvet érteni,
mégis igen derék bírálatokat írhatni róla.

A' recensio principálishom teljes meglegedésé-
re elkészült, 's ettől fogva tudós vagy inkább író
vagyok. Egyik recensiom másikat érte, 's minél
jobban megdicsértem valamelyik munkát: annál
szébb honorariumot kaptam. A' mi tulajdon észtehet-
ségemet, költséggemet illeti, az nem nagy, de ezt
másoknak nem szeretem megvallani, legfőlebb ma-
gannak. Én magam nem tudnék egyetlen egy jó
gondolatot is költői vagy vers-alakba önteni; értem
magam gondolatát; de másokéval csak könyebben
boldogulok. Előveszek néha igen régi főkép név-
telenül vagy álnév alatt megjelent munkákat 's
azokbul puskázok, némelyeket elhagyva, vagy
hozzájok téve, mostani divatu újabb szókkal föl-
cizfrázva, 's kész a' költemény, vagy vers. Egész
könyvet magam sohasem írtam még, hacsak ezután
nem írok, magam fejből, hanem régieknek új
címet, új alakot adtam, mint a' könyvárusok ki-
vánták. Néha egy előszót írtam valamely roszul
kelő régi munka elébe; legfőbbnyire pedig új cím-
lapokat készítettem régi könyvek elébe 's azokra
„második, harmadik, vagy negyedik meg bővített
kiadás“t tettem.

A' német literatúrával már fölhagytam, most
magyarra szántam magam; ez nem olly jövedelme-
ző ugyan, de csak eléldöm belőle. Némelly te-
kintetben vesztettem, más részről pedig nyertem.
A' módot, mint lehessen a' hiresebb írókkal szo-
ros viszonyokba jóni, mint kelljen 's lehet barát-
ságukat megérdemelni 's megnyerni, külföldön már
megtanultam. Tapasztalásbul azt mondhatom, 's
kötelességemnek is esmérem mondani, — mert
életrajzom jöhét fiatal vagy leendő írók kezébe —
hogy sokkal többet ér némelly már elhiresült tu-
dós barátságát megnyerni igyekezni, mint a' leg-
alaposabb tudományokat magáévá tenni, 's azokkal
nem barátsági lábón állni. Azt hiszem, könnyű le-
szen e' kisebb kiterjedésű magyar literatúrai világ-
ban kitűnni. Az alkalmi versek itt sokkal nagyobb

keletben vannak, milly könnyű leszen majd egy
pár jó formularé után illy verseket készíteni; egy
jókora csomó már van. — Másik könnyű oldala a'
magyar tudományoskodásnak az, hogy itt csak a'
készlet kell lefordítani. A' ki németül tud, mint én,
literatorkodása meg van alapítva; gondolkodni ép-
pen nem igen szükséges, mert mások gondolkod-
tak helyettünk, csak egy magyarkát, vagy pestie-
sen attiladalmányt kell tartanom 's azt rá öltöm
majd a' sógor-műre, 's azonnal kész a' nemzeti
tudomány.

(Vége következik.)

E D E S C S Ó K.

Pájer-tül.

Madár vagy szép leányka!

Éneklő fülmile,

Kinek meg-indul a' szirt

Bájló zenéire.

Madár vagy szép leányka!

Röpülő kis madár,

Kinek a' szárnyalásban

Nincs e' földön határ.

De nem röpsz sokáig —

Dalt költök én neked —

'S belé szövöm szerelmem'

Dalomba lép helyett:

'S ha törömön, madárkám!

Szépen megfogtalak,

Mindig édes czukorral —

Csókommal tartalak.

A' H Ű T L E N.

Badacsonyi-tul.

Milly szende bék' uralkodik

Ott fen az ég' övéen.

Midőn az éji fény bájjal

Terül a' föld' színén.

Ily tulvilági béke-kéj

Karolta át szivem'

Midőn imádtam' ajkain

Elömlött: „kedvesem!“ —

Oh! lányka láttad e mint dül

A' tengeri vihar,

'S mikép zajong a' magasból

Le omló zivatar.

Keblembe nézz te kegytelen

Leány — ott felleled:

A' bőszi vihart — 's ki szülte ezt

Mint hűtelen szived?!

LITERATURAI VILÁG.

A pesti magyar színpadon, június' Sikan' először adott: A' gyászvitézek, eredeti dráma 4 felvonásban. Irta Szigligeti. — A' darab' meséje: Temesvár előtt vásár van; melly alkalommal O x e s rabkalmár egy sátor leányt állítja a' piacra. Arra vonulnak el a' gyászvitézek énekelve, kiket a' nép gúnyolva, kaczagva üdvözöl, sőt vannak kiknek kedvök jó a' megkövezéshez is; a' vásáron forgó C s a n á d, nemes levente, azonban ettől őket visszafiltja R á b, a' gyászvitézek' egyike, földre veti magát 's kóbor községük' számára alamizsnáért könyörög, melly alkalommal a' tudakozódó C s a n á d nak elbeszéli, hogy ők vétkes atyáknak érdemtellenül üldözött magzati, kik a' nemzet' jogaiból sőt az emberiség' határaiból is kiltitvák. R á b megpillantja kéregetési közben R ó z s á t, az O x e s' sátorában levő egyik rabnót, 's azonnal — halálisan beleszeret, iránta O x e s-sel alkudozásra lép, őt harmincz aranyért — ezt koldulgatva szerző — magáévá teszi 's ott nyomban szerelem-nyilatkozásával kezdi ostromolni, mellyeket a' nő eltökélten visszautasít. Ott forog Á k o s, J á v o r marosi vezérnek fia 's a' lányt hasonlókép megszereti. Szinte így jár C s a n á d is, 's ez a' gyászvitézettel alkudozásokba is akar fellette avatkozni, érte számtalan kincset igérvén főmérdék szerelmében, miről a' nem kevesebb lángoló gyászvitéz hallani sem akar. O x e s azonban a' gazdag C s a n á d' vágyait meghallván, minthogy tőle dúsabb nyereséget reménil, azonnal egy görög fogáshoz folyamodik, a' harmincz aranyból szolgálja által egyet eldugtat, 's a' többbit, mint hiányost 's a' tett alkával nem egyezőt. R á b nak visszaadja, min ez természetesen szerfelett megindul; de jelenlétén a' vásárbíró a' per csakhamar elvégeztetik, R á b visszakapja huszonkilencz aranyát 's a' nő O x e s é marad, kinek C s a n á d bőkezűleg oda vet egy zacskó aranyat 's a' lányt átveszi, neki nyomban szerelmet vall, viszonyszerelmét megnyeri, 's nőjeül venni elhatározza. Á k o s azonban, ki — mint mondatott — a' leányt hasonlókép halálból megszerette, az eltávozott R á b után küldi A l e x i s hívét 's őt, hogy majd kisérendő alattomos szándékában segítse, magához hivtja. — A' második felvonásban, melly Marosvártól történik, J á v o r, marosi vezér, megyéjében gyűlést tart, 's ez alkalommal C s a n á d fogadott fiát R ó z s a menyasszonyával együtt megáldja, egyszersmind öregsége miatt a' vezéri székét és kormányt Á k o s fiára ruhazza át, 's ő a' gyűlést oda hagyja. Alig távozott ez, Á k o s azonnal parancsot ad atyja' ajtáit őriztetni, 's hivei előtt kihirdeti, hogy a' magyar királytól elesküszik 's vezéri méltóság helyett királyi özimet vesz föl, a' görög császár által küldött királyi díszekbe azonnal felöltözködővén. Hivei lépését jóvá hagyják; az egy C s a n á d szegül ellen, kit azonban mint pártfűt, mint alkubontót és lányrablót számkivetetésre ítél; egyszersmind R á b ot előhozatja, 's vele C s a n á d' szemébe azt hazudtatja, hogy a' huszonkilencz aranyból a' harminczadikát C s a n á d sikkasztatta el, minek köve'keztében a' lány ettől visszavéteik, mint fölpénz tekintetvén az adott huszonkilencz arany, mellyhez a' harminczadikát Á k o s veti oda neki, 's a' rabnót elviteti. Minden távozik, 's R á b — valamely megelőzőtt alku szerint — R ó z s á t a' rabnót kéri; kérelme gúnyosan igazítottatik vissza Á k o s által azon reudelettel, hogy a' megye' határin belül csak élete' koezkáztatásával maradhat. — A' harmadik felvonásban a' gyászvitézeket, nejeket és gyermekeiket látjuk közel Kalocsára egy barlangban. Berohan R á b 's az egész sereget bosszura szólítja fel.

Itt van R á b' hitvese Ilon, kik közt egy viszonzlatási jelenet szemrehányásokkal. Kétszer lőnt i. anyává Ilon, 's figyermekét R á b mind kétszer felkarolta 's a' beteg anya mellől ősméretlen helyre vivé; ennek következtébe lőn, hogy midőn Ilon az anyai boldogságban harmadszori részesülendését érzéné, rémjeitől üzetve férjétől megszökött, távol egy lánygyermeket hozta világra. Az atya nem tudja lányának, az anyá fainak hollété; most cserébe adják egymásnak titkaikat: a' fukat az atya egy templom' küszöbére tévé ki, jelül csillagot metszvéen mindenik' balkarára; a' lány görög rabságba került, kinek egész ismertető jele, hogy anyjának jeggyűrűje ismeretes előtte 's így az atyjáé is, melly amahoz egészen hasonló. Ok pedig, miért tette ki R á b gyermekeit, vala: hogy nekik az emberátok alatt sinló gyászvitézekenél jobb sorsot szerezzén. Hallják, hogy a' király, I. István, itt közel telepedett meg pártfűtök ellen vezérlett seregével, az anyá azonnal hozzá indul gyermekei' fölkerestethetésének reményében, az atya pedig — R ó z s á b an leányát kezdvén sejtini — Á k o s hoz. Ilon az anyá a' király mellett rá is akad egyik fiára, ez — C s a n á d, ki az igaz ügy mellett küzdeni jött a' pártfűtök ellen 's ki a' kis hadseregnek közakarattal vezérévé tététeit. — Negyedik és utolsó felvonásban Á k o s t látjuk, az erős várában a' királyi had ellen biztos menedéket hívót 's R ó z s a' szerelme után minduntalan haszntalan bűgöt, azért várgy szavakkal süikertelen esedklőt. Elébe hozatik a' várkapunál ólálkodva talált R á b, kitől a' trónkereső megtudja, hogy R ó z s a' lánya lehet, az ősmertető gyűrűt átveszi tőle, 's őt ablak előtt két hóhér közt vérdapra állítja. Előhozatik R ó z s a, ki a' gyűrűre rá ismer, 's most minden tudtára adatik, atyja a' hóhérpallos alatt megmutattatik neki, e' hozzátéttel: „atyád hal, vagy szeretsz!“ — Az atyja' sorsán megindult lány: „tied vagyok!“ — válaszolja, mire R á b felszabadították lányához bevezetetik. Mig ezek így történtek, a' vár C s a n á d' vezérlete alatt bevétetett, 's a' hősök' gyülekezete törvény' értelmében a' pártfűtöt halálra ítéli. Az anyá is bejövén, hogy a' házassághoz készülő C s a n á d és R ó z s a testvérek, ezeknek keserűségére — kitudatik. Most az ősz J á v o r lép be 's előadja, hogy egykor lovagoltában egy gyermeket lelt egy templom' küszöbén, 's minthogy neje gyermekestül együtt akkor hala meg, benne isten' ajándokát vélte 's őt magával vivén, csupán várnagya' tudtával saját fiaként nevelteté, és e' korcsesá lett gyermek — Á k o s. Most új ismerkedés, melly azonban a' szülők' eddigi örömet keseríti, mert feltalált fiukra hóhérok várakoznak. A' dolog' vége: C s a n á d Á k o s' birtokait kapja meg 's R ó z s a' nak — testvére marad; a' gyászvitézek visszanyerik régi polgárjogukat; Á k o s pedig vérdapra vitetik.

(Folytatása Következik.)

Literaturánk legújabb termékei:

- 1) Tóth Lőrincznek „Szivhangok“ cím alatt előfizetés utján kiöndőnek hirdete volt, részint már előbb zsebkönyvekben és folyóiratokban megjelent, részint most először megjelenő költeményei.
- 2) „Historicalis fölolvadás és szavalmányok.“ Kíadta Frankenburg Adolf. Ára, füzve 24 kr. pengő.
- 3) „Néhány szó a' honi közbátorságról.“ Irta Zsoldos Ignác. Ára, kötve, 50 kr. pengő.